

УДК 811. 111' 42

Л. В. Михайлова

**КЛАСИФІКАЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ:
РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПІДХОДІВ
CLASSIFICATION OF SPEECH ACTS:
VARIETY OF APPROACHES**

Аннотация

Объектом данного исследования является речевой акт. В статье исследуются различные способы выражения речевого акта в англоязычном дискурсе XVI–XX веков. Рассматриваются различные подходы к классификации речевых актов.

Целью данного исследования является комплексный анализ существующих классификаций, рассматриваются принципы, на основе которых возникают классификации речевых актов.

В основу существующих классификаций положены такие факторы, как иллокутивная цель, психологическое состояние говорящего, отношения между адресатом и адресантом, имплицитность и др. Первым классификацию речевых актов, которая основывалась на анализе перформативных глаголов, предложил Дж. Остин.

Классификация Дж. Серля построена на основе двенадцати параметров, среди которых иллокутивная цель, психологическое состояние, статусы говорящих и др.

Г. Г. Почепцов предлагает свою классификацию в рамках лингвистической теории предложения.

В зависимости от способа выражения речевые акты подразделяются на прямые и косвенные.

В зависимости от позиции речевого акта в дискурсе различают инициативные и реактивные речевые акты.

По количеству иллокуций выделяют простые и сложные речевые акты.

Рассмотренные классификации речевых актов основываются на разных аспектах.

В основе рассмотренных классификаций речевых актов лежат различные факторы и принципы, что не позволяет сформулировать единую, универсальную классификацию.

Ключевые слова: речевой акт, дискурс, иллокутивная цель, перформатив-

ный глагол, теория предложения, семантический анализ, прямые и косвенные речевые акты, интенция, простые и сложные речевые акты.

Анотація

Об'єктом даного дослідження є мовленнєвий акт. У статті досліджуються різноманітні засоби вираження мовленнєвого акту в англomовному дискурсі XVI–XX ст. Розглядаються різні підходи до класифікації мовленнєвих актів.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз існуючих класифікацій мовленнєвих актів.

В основу існуючих класифікацій покладено такі ознаки, як іллокутивна мета, психологічний стан мовця, відношення до інтересів адресанта та адресата, імпліцитність та ін. Першим класифікацію мовленнєвих актів, що ґрунтувалася на аналізі перформативних дієслів, запропонував Дж. Остін.

Класифікація Дж. Серля побудована на основі дванадцяти параметрів, серед яких іллокутивна мета, психологічний стан та ін.

Г. Г. Почепцов запропонував свою класифікацію у межах лінгвістичної теорії речення.

Залежно від засобів вираження мовленнєві акти поділяються на прямі та непрямі.

За позицією мовленнєвого акту в дискурсі розрізняються ініціативні та реактивні мовленнєві акти.

За кількістю іллокуцій можна виділити прості та складні мовленнєві акти.

Розглянуті класифікації мовленнєвих актів ґрунтуються на різних аспектах, що не дозволяє сформувати єдину універсальну класифікацію.

Ключові слова: мовленнєвий акт, дискурс, іллокутивна мета, перформативне дієслово, теорія речення, семантичний аналіз, прямі та непрямі мовленнєві акти, интенція, прості та складні мовленнєві акти.

Annotation

The object of this research is a speech act. Different ways of expressing the speech act in the English-speaking discourse of the XVI–XX th c. are analyzed in this article.

Different approaches to the classification of speech acts are considered.

The object of this research is a complex analysis of the classifications that exist. The principles for classifications are considered.

On the basis of the existing classifications the following principles are put: illocutionary goal, psychological state of the speaker, relations between the people who communicate and others.

The first classification of speech acts was offered by J. Austen. This classification was based on the analysis of performative verbs.

The classification of J. Searle is based on 12 criterion, including: illocutionary aim, psychological state, statuses of the people who communicate.

G. G. Pochepov made his classification based on the linguistic theory of the sentence.

According to the way of realization speech acts are divided into direct and indirect speech acts.

According to the number of illocutions simple and complex speech acts are distinguished.

Various classifications of speech acts are based on different aspects and grounds. That's why it is impossible to present one universal classification of speech acts.

Key words: speech act, discourse, illocutionary aim, performative verb, theory of sentence, semantic analysis, direct and indirect speech acts, intention, simple and complex speech acts.

Об'єктом дослідження в даній роботі є директивний мовленнєвий акт у англomовному дискурсі XVI–XX ст.

Предметом дослідження є засоби вираження мовленнєвого акту в англomовному дискурсі XVI–XX ст.

Велика кількість дослідників зверталася до класифікації мовленнєвих актів, серед них можна відзначити Дж. Остіна, Дж. Серля, Дж. Ліча, Г. Г. Почепцова, Д. Вундерліха, А. Вежбицьку та ін.

На сьогоднішній день немає згоди думок щодо класифікації мовленнєвих актів, оскільки в основу існуючих класифікацій покладено різні ознаки мовленнєвого акту, серед яких можна виділити іллокутивну мету, психологічний стан мовця, спрямованість відносин між пропозиційним змістом мовленнєвого акту та станом справ у світі, відношення до інтересів адресанта та адресата, імпліцитність та ін. [2; 4; 7; 8].

Першим класифікацію мовленнєвих актів, що ґрунтувалася на аналізі перформативних дієслів, запропонував Дж. Остін [13].

Дж. Остін, звертаючи увагу на іллокутивні дієслова, виділяє такі акти:

– вердиктиви, за допомогою яких мовець висловлює свою оцінку чого- або кого-небудь:

“You got on because you were selfish and unscrupulous” /B. Shaw, “Major Barbabara”/;

– екзерсітиви, за допомогою яких здійснюються власні функції, реалізуються права та авторитет мовця (наказ, попередження, порада, заборона тощо):

“Go and stand by the door, out of the way of the mirror and the windows.” /Ch. Bronte “Jane Eyre”/;

– комісиви – вираз обіцянок і зобов’язань:

“And yet I’ll promise thee she shall be rich” /W. Shakespeare, “The Taming of the Shrew”/;

– бехабітиви регулюють суспільну поведінку, взаємини комунікантів та ін.:

“Good day to both of you.” /W. Shakespeare “Much Ado about Nothing”/;

– експозітиви визначають місце висловлювання в ході бесіди (я визнаю, заперечую та ін.):

Yes, I agree, and thank you for your motion. /W. Shakespeare, “The Third Part of Henry the Sixth”/.

Класифікація Дж. Серля побудована на основі дванадцяти параметрів, серед яких найбільш важливі іллокутивна мета, психологічний стан і напрямок пристосування (мовленневий акт, що пристосовує слова до світу, та мовленневий акт, що пристосовує світ до слів) [18]. Дослідник виділяє такі мовленневі акти:

– репрезентативи (або асертиви), які представляють реальний стан справ адресату:

“Before he died Boromir told me that the Orcs had bound them; he did not think that they were dead. I sent him to follow Merry and Pippin; but I did not ask him if Frodo or Sam were with him: not until it was too late. All that I have done today has gone amiss. What is to be done now?” /J.R.R. Tolkien, Lord of the Rings/;

– директиви, які каузують (або певним чином впливають на діяльність адресата):

“Tell us about one of your trips, Lieutenant,” says one of the normals.” /O. Henry “The Gentle Grafter”/;

– комісиви – акти, що покладають якісь зобов'язання:

“I will discharge my bond, and thank you too.” /W. Shakespeare, “The Comedy of Errors”/

– декларації, які вносять певні зміни до реального стану речей:

“I do arrest you, sir: you hear the suit.” /W. Shakespeare, “The Comedy of Errors”/

Дж. Ліч порівнює іллокутивну та соціальну цілі мовленнєвих актів, на основі яких виділяє чотири типи іллокутивної мети: конкуруючий (іллокутивна мета конкурує з соціальною), компанійський (іллокутивна мета збігається з соціальною метою), колабораторний (іллокутивна мета пасивна відносно до соціальної мети), конфліктний (іллокутивна мета конфліктує з соціальною метою) [24]. До класифікації Дж. Ліча входять п'ять класів, чотири з яких збігаються з класами, що виділяв Серль, а саме;

– асертив:

“Here lie many that are not folk of Mordor. Some are from the North, from the Misty Mountains, if I know anything of Orcs and their kinds. And here are others strange to me. Their gear is not after the manner of Orcs at all!” /J. R. R. Tolkien, Lord of the Rings/;

– директив:

“Speak up just a trifle louder.” /M. Twain, “The Adventures of Tom Sawyer”/;

– комісив:

“Com' on then, I will swear to study so” /W. Shakespeare, “Love's Labor's Lost”/

– експресив:

“O heaven!” /W. Shakespeare, “The Two Gentlemen of Verona”/

– рогатив (запитання, запит):

“Have you heard anything about buying the farm?” /H. G. Wells, “The Food of the Gods”/

Г. Г. Почепцов буде свою класифікацію в межах лінгвістичної теорії речення. Речення співвідносяться з інтенцією мовця та забезпечують формування мовленнєвого акту [16]. Способи реалізації відрізняються один від одного іллокутивною силою. Локутивна сила зводиться до когнітивного змісту речення. Мета досягається у вигляді

перлокутивного ефекту висловлювання. За характером прагматичного компонента (комунікативна мета) виділяються:

– констатив:

“Well, you know the Whomping Willow,” said Ron. “It—it doesn’t like being hit.” /J. K. Rowling, “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”/;

– промісив:

“Not so, my lord, it is not so, I swear” /W. Shakespeare, “Love’s Labor’s Lost”/;

– менасив:

“Back, slave, or I will break thy pate across.” /W. Shakespeare “The Comedy of Errors”/;

– перформатив:

“First, I ask thee what they have done; thirdly, I ask thee what’s their offense.” /W. Shakespeare, “Much Ado about Nothing”/;

– директив:

– ін’юнктив:

“Go to bed yourself.” /C. S. Lewis, “The Lion The Witch And The Wardrobe”/;

– реквестив:

“Dear sir, give us only time to send to Astolat; or give us only time to send to the Valley of Holiness...” /M. Twain, “A Connecticut Yankee in King Arthur’s Court”/;

– квеситив:

“What about Dumbledore, Hagrid?” said Harry.” /J. K. Rowling, “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”/;

Класифікація К. Баха і Р. Харніша включає в себе [23]:

– констативи:

“The Hogwarts Express will leave from King’s Cross station, platform nine and three-quarters, at eleven o’clock.” /J. K. Rowling, “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”/;

– директиви:

“Silence! To your seats!” / Ch. Bronte, “Jane Eyre”/;

– комісиви:

“DUKE. Jailer, take him to thy custody.

JAIL. I will, my lord.” /W. Shakespeare, “*The Comedy of Errors*”/;
– признання (вибачення, привітання, поздоровлення, співчуття та ін.):

“Merry Christmas!” said Dumbledore as Harry, Ron, and Hermione approached the table.” /J. K. Rowling, “*Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*”/;

– конвенціональні акти. Конвенціональні іллокутивні акти поділяються на ефективи (пропозиція ціни, засудження, посвята в лицарі, звинувачення, вибачення, оголошення вироку та ін.) і вердиктиви (виправдання, оцінювання, розподіл за видами, акти управління та ін.) [1; 11].

“Three hundred, and a present at that...” /J. London, “*The Call of the Wild*”/

“Hermione is chaste, Polixenes blameless, Camillo a true subject, Leontes a jealous tyrant, his innocent babe truly begotten, and the King shall live without an heir, if that which is lost be not found.” / W. Shakespeare, “*The Winter’s Tale*”/

В. Вундерліх на основі функцій мовленнєвих актів виділяє вісім класів:

– директиви (прохання, накази, розпорядження, нормативні акти) [1]:

“Bring the led-horses and mount these people.” /M. Twain, “*A Connecticut Yankee in King Arthur’s Court*”/;

– комісиви (обіцянки, оголошення, загрози):

“Quick, quick! Come at once!” /G. Orwell “*Animal Farm*”/;

– репрезентативи (затвердження, констатації, звіти, описи, пояснення):
“This measure has been put in place for the safety of Hogsmeade residents and will be lifted upon the recapture of Sirius Black.” / J. K. Rowling, “*Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*”/;

– сатисфактиви (вибачення, подяка, виправдання):

“Pardon me, madam, for I meant not so.” /W. Shakespeare, “*Love’s Labor’s Lost*”/;

– ретрактиви (неможливість виконати обіцяне):

“Nay, I dare not swear it.” /W. Shakespeare “*The Taming of the Shrew*”/;

– декларації (називання, визначення, вироки):

“I do, and charge you in the Duke’s name to obey me.” / W. Shakespeare, “The Comedy of Errors”/;

– вокативи (звертання, заклики):

“Farewell, my lord.” /W. Shakespeare, “The First Part of Henry the Fourth”/

Як видно з вищенаведеної класифікації, класи в основному збігаються з тими, що виділяв Дж. Серль.

А. О. Романов пропонує детальну класифікацію мовленнєвих актів, до якої входять 14 типів [17]:

– комісиви (обіцянки, парі):

“I swear I’ll plead for you myself, but you shall have him.” / W. Shakespeare, “The Taming of the Shrew”/;

– експозитиви (пояснення, погрози):

“Therefore make present satisfaction, or I’ll attach you by this officer.” /W. Shakespeare “The Comedy of Errors”/;

– пермісиви (згода):

“ULYSS. May I, sweet lady, beg a kiss of you?

CRES. You may.” /W. Shakespeare, “The History of Troilus and Cressida”/;

– сатисфактиви (дорікання, акти похвали):

“Well done, Harry!” said Hagrid, ecstatic. /J. K. Rowling, “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban”/;

– регламентативи (формули соціального етикету):

“Good day, my lord.” /W. Shakespeare, “Much Ado about Nothing”/;

– ін’юктиви (накази, вимоги):

“Take him away. Detained on suspicion.” /A. Christie, “The A.B.C. Murders”/;

– реквестиви (прохання, благання):

“Run, master, run, for God’s sake take a house!” /W. Shakespeare “The Comedy of Errors”/;

– інструктиви (заборони):

“We would also ask you to remember that any magical activity that risks notice by members of the non-magical community (Muggles) is a serious offense under section 13 of the International Confederation

of Warlocks' Statute of Secrecy." /J. K. Rowling, "Harry Potter and The Chamber Of Secrets"/;

– суггестиви (поради, попередження):

"Don't pinch!" said his eagle. "You need not be frightened like a rabbit, even if you look rather like one." /J. R. R. Tolkien, "The Hobbit"/;

– інвїтиви (запрошення):

"Come along in, and have some tea!" he managed to say after taking a deep breath. /J.R.R. Tolkien, "The Hobbit"/;

– дескриптиви (описи):

"There was a big black thing," said Harry, pointing uncertainly into the gap. "Like a dog... but massive..." /J. K. Rowling, "Harry Potter and the Prisoner of Azkaban"/;

– аргументативи (докази):

"Because thou hast not so much charity in thee as to go to the ale with a Christian." /W. Shakespeare "The Two Gentlemen of Verona"/;

– констативи (твердження):

"Marry, sir, they have committed false report; moreover they have spoken untruths; secondarily, they are slanders; sixth and lastly, they have belied a lady; thirdly, they have verified unjust things; and to conclude, they are lying knaves." /W. Shakespeare "Much Ado about Nothing"/;

– нарративи (оповідання) [9; 10; 12; 17]:

"Harry... I as good as killed them," he croaked. "I persuaded Lily and James to change to Peter at the last moment, persuaded them to use him as Secret-Keeper instead of me... I'm to blame, I know it... The night they died, I'd arranged to check on Peter, make sure he was still safe, but when I arrived at his hiding place, he'd gone. Yet there was no sign of a struggle. It didn't feel right. I was scared. I set out for your parents' house straight away. And when I saw their house, destroyed, and their bodies... I realized what Peter must've done..." / J. K. Rowling, "Harry Potter and the Prisoner of Azkaban"/

Т. Балмер і В. Бренненштуль будують свою класифікацію на основі англійських дієслів, що називають відповідні мовленнєві акти [1]. Так, у своїй роботі вони виділяють 4800 дієслів мовленнєвих актів, які

групуються відповідно до чотирьох видів мовленнєвої діяльності – експресія, звертання, інтеракція, дискурс. А. Вежбицька опублікувала словник англійських дієслів мовленнєвих актів, у якому всі дієслова було розділено на 37 груп [3].

Й. Майбауер вважає, що семантичний аналіз дієслів мовленнєвих актів і класифікація самих мовленнєвих актів зовсім не залежать один від одного.

Таким чином, утворюється велика кількість типів мовленнєвих актів, що, на нашу думку, призводить до певних незручностей. Також набір дієслів мовленнєвих актів буде відрізнятися в залежності від мови, що унеможливує універсальність таких класифікацій.

В. І. Карасик пропонує свою класифікацію мовленнєвих актів, у основу якої покладено три критерії, що характеризують статусні відносини комунікантів: 1) маркованість статусу, 2) фіксованість статусу, 3) вектор статусу [6].

Таким чином, мовленнєві акти можуть бути розділені на два класи: статусно-марковані й статусно-нейтральні. До статусно-нейтральних мовленнєвих актів відносяться констативи, наративи, дескриптиви, до статусно-маркованих – прескриптиви, реквестиви та ін. Статусно-марковані мовленнєві акти, у свою чергу, можуть бути розділені на статусно-фіксовані й статусно-лабільні мовленнєві акти. До перших учений відносить мовленнєві акти із заданою позицією адресата (директиви, реквестиви, пермісиви), до других – мовленнєві акти з перемінним статусним вектором, тобто такі акти, в яких статусний вектор залежить від ситуації спілкування (вокативи, комісиви, експресиви). Статусно-фіксовані мовленнєві акти в залежності від статусного вектора підрозділяються на мовленнєві акти з низхідним і висхідним статусним вектором адресанта (наприклад, реквестиви і прескриптиви).

Відповідно до засобів вираження мовленнєві акти поділяються на прямі й непрямі. Прямі мовленнєві акти виражаються за допомогою мовних засобів, семантика яких відповідає їх іллокутивній силі. Непрямі мовленнєві акти – це висловлювання, в яких спостерігається хоча б найменше розходження між формою та прагматичним змістом [15; 22].

Психологічною основою непрямих мовленневих актів може бути небажання адресанта розкрити свої наміри. Це небажання пояснюється різними причинами: інтенції можуть бути неприємними для адресата (що є характерним для маніпулятивного впливу); інтенції можуть сприйматися адресантом як такі, що принижують його самоповагу (порівняйте використання натяків замість наказу, вибачення, прохання); інтенції можуть суперечити етикетним нормам поведінки і прийнятим правилам мовленнєвої взаємодії комунікантів. Багато чого залежить і від ситуації спілкування.

Спілкування на імпліцитному рівні – це більш престижний вид вербальної комунікації, тому він широко застосовується серед освіченої частини населення та досить часто в офіційному мовленні [2; 4].

Щодо позиції мовленнєвого акту в дискурсі розрізняють ініціативні та реактивні мовленнєві акти [19].

Щодо кількості іллокуцій можна виділити прості та складні мовленнєві акти [14; 21; 22].

Складний мовленнєвий акт являє собою «сукупність простих мовленневих актів як мінімальних мовленневих одиниць, що поєднуються одним із трьох типів дискурсивних відношень і характеризуються певною дискурсивною функцією». Існує три типи складних мовленневих актів: комплексні, композитні та складені [5].

Усі розглянуті класифікації мовленневих актів ґрунтуються на різних аспектах, що не дозволяє сформувати єдину універсальну класифікацію. У деяких класифікаціях, які побудовані з урахуванням одного й того ж аспекту, інколи повторюються типи мовленневих актів попередніх, до яких додаються ще декілька нових типів. Розглянуті різні особливості мовленневих актів можуть слугувати для комплексного дослідження директивного мовленнєвого акту в англomовному дискурсі.

Список літератури

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : [монографія] / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
2. Бондарева Н.О. Структурно-семантичні й комунікативно-прагматичні особливості висловлювань із концептом «порада» : автореф. дис. ... канд.

філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Бондарєва. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології, 2005. – 19 с.

3. Вежбицка А. Речевые акты / А. Вежбицка // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 16. Лингвистическая прагматика. – М. : Прогресс, 1985. – С. 255–276.

4. Дмитренко О. Л. Директивні мовленнєві акти в публіцистичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. Л. Дмитренко. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т філології, 2009. – 20 с.

5. Карабан В. И. Сложные речевые единицы: прагматика английских асиндетических полипредикативных образований / В. И. Карабан. – К. : Вища шк., 1989. – 132 с.

6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.

7. Михайлова Л. В. Еволюція директивних мовленнєвих актів у англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Л. В. Михайлова. – Х. : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2001. – 20 с.

8. Михайлова Н. А. Семантико-прагматические особенности функционирования имплицитных высказываний в диалогической речи: на материале современного немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н. А. Михайлова. – Тамбов : Тамбов. гос. ун-т им. Г. Р. Державина, 2002. – 23 с.

9. Мясоєдова С. В. Категорія спонування і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / С. В. Мясоєдова. – Х. : Харківський держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2001. – 16 с.

10. Наумук О. В. Мовні засоби вербалізації поради: когнітивний та прагматичний аспекти : монографія / О. В. Наумук. – Луцьк : ВНУ ім. Л. Українки, 2012. – 211 с.

11. Неустроев К. С. Способы выражения побуждения и воздействия (на материале современного английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка», 10.02.04 «Германские языки» / К. С. Неустроев. – Ростов н/Д : Пед. ин-т ФГОУ ВПО «Южный федеральный университет», 2008. – 22 с.

12. Никифорова Р. В. Коммуникативно-семантическая группа высказываний, реализующих интенцию «предлагания» (в современном английском языке) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 «Германские языки» / Р. В. Никифорова. – К. : Киев. гос. пед. ин-т иностр. яз., 1988. – 24 с.

13. Остин Дж. Слово как действие / Дж. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17: Теория речевых актов. – С. 22–129.
14. Петрова Е. Б. Каталогизация побудительных речевых актов в лингвистической прагматике / Е. Б. Петрова // Вестник ВГУ. Сер. «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – Воронеж, 2008. – № 3. – С. 124–133.
15. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / отв. ред. Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1988. – С. 8–69.
16. Почепцов Г. Г. Предложение // Теоретическая грамматика современного английского языка : учебник / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М. : Высш. шк., 1981. – С. 161–281.
17. Романов А. А. Системный анализ регулятивных средств диалогического общения : пособие по теоретическим курсам / А. А. Романов. – М. : Ин-т языкознания АН СССР, Калининский СХИ, 1988. – 183 с.
18. Серль Дж. Что такое речевой акт? / Дж. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17: Теория речевых актов. – С. 151–169.
19. Формановская Н. И. Прагматика побуждения и логика языка / Н. И. Формановская // Русский язык за рубежом. – 1994. – № 5–6. – С. 34–40.
20. Хэллидей М. Теория речевых актов / М. Хэллидей. – М. : Исток, 1997. – 467 с.
21. Шевченко И. С. Историческая динамика прагматики предложения: английское вопросительное предложение 16–20 вв. : монография / И. С. Шевченко. – Харьков : Константа, 1998. – 186 с.
22. Шевченко И. С. Речевой акт как единица дискурса: когнитивно-прагматический подход // Тверской лингвистический меридиан : сб. науч. статей. – Вып. 7: В мире языка / под ред. Л. П. Рыжовой. – Тверь : Твер. гос. ун-т, 2007. – С. 69–80.
23. Bach K. Speech Acts and Pragmatics [Electronic resource] / K. Bach // The Blackwell Guide to the Philosophy of Language / M. Devitt, R. Hanley, 2003. – Access mode : <http://online.sfsu.edu/kbach/Spch.Prag.htm>. – Title from the screen.
24. Leech G. N. Principles of Pragmatics / G. N. Leech. – London : Longman, 1983. – 250 p.